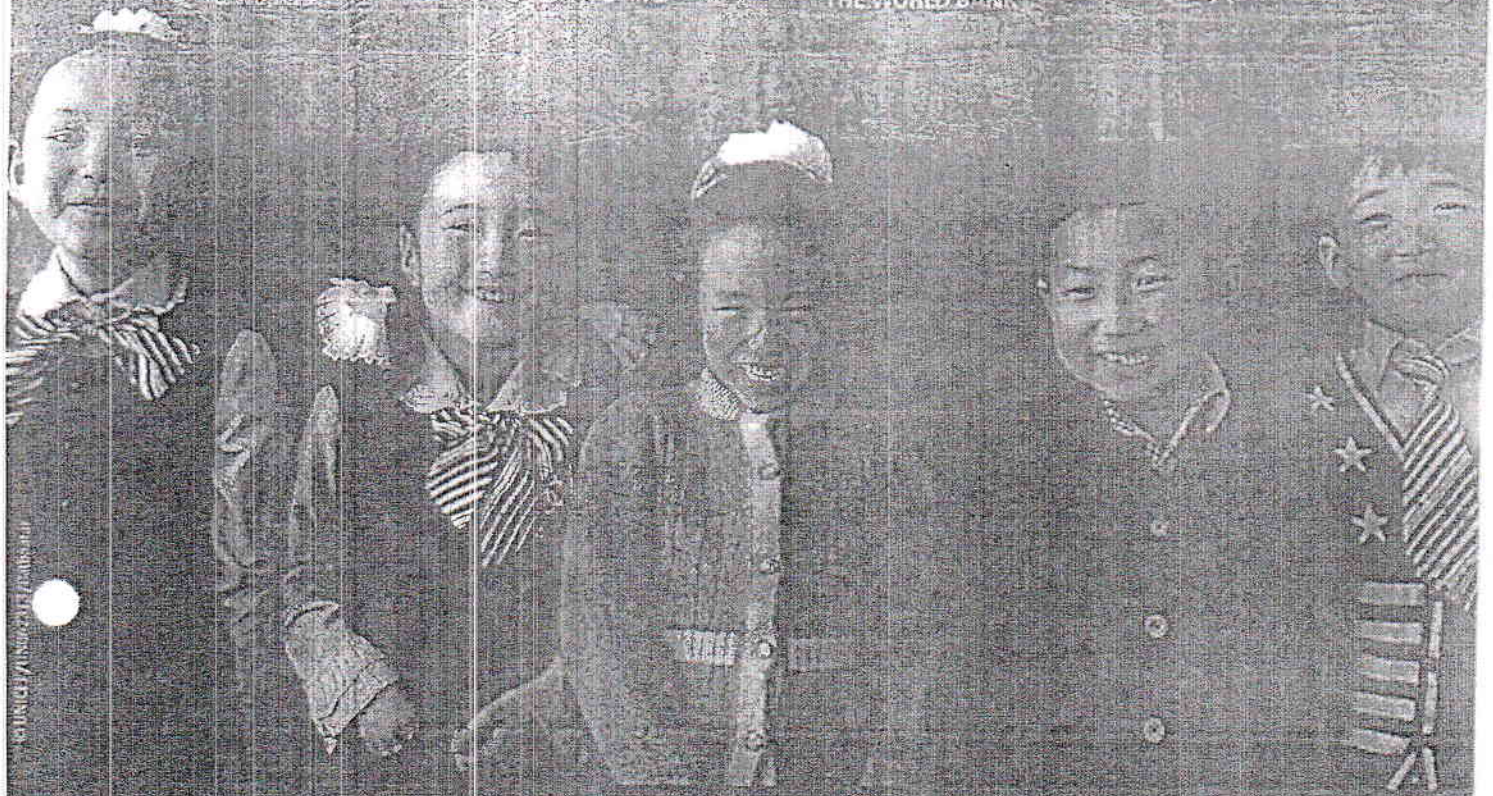

unicef
forever a child

Okvir za ponovno otvaranje škola

april, 2020. godine

Zatvaranje škola diljem svijeta kao odgovor na pandemiju uzrokovanu virusom COVID-19 predstavlja nezabilježen rizik po obrazovanje, zaštitu i blagostanje djece. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija António Guterres nedavno je pozvao vlade i donatore da obrazovanje sve djece, uključujući najugroženije kategorije istih, učine prioritetom a uspostavljena je i Globalna koalicija za obrazovanje, koja za cilj ima podržati napore vlada na jačanju prakse učenja na daljinu i pomoći im kod ponovnog otvaranja škola.

Još uvijek nema dovoljno dokaza da bi bilo moguće mjeriti uticaj zatvaranja škola na rizik prenošenja bolesti, ali su zato negativni efekti tog zatvaranja po sigurnost, blagostanje i učenje djece dobro dokumentovani. Prekid pružanja usluga školovanja ima i ozbiljne dugoročne posljedice po ekonomije i društva, kao što su produbljivanje nejednakosti, pogoršanje opšteg zdravstvenog stanja i slabljenje društvene kohezije. Mnoge zemlje raspolažu nepotpunim podacima o prisustvu virusa i u takvim i uslovima neizvjesnosti odluke će se morati donositi na osnovu najboljih mogućih procjena. Državne vlade i njihovi partneri moraju istovremeno promovisati i štiti prava djece na obrazovanje i na zdravstvenu zaštitu i sigurnost, u skladu s definicijama iz Konvencije o pravima djeteta. Najbolji interesi djece mora, u biti na prvom mjestu.

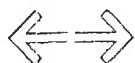
U razmatranju ublažavanja mjera kućne izolacije, lideri zemalja su prisiljeni prihvatati teške kompromise s neizvjesnim rezultatima. Ovim okvirom se nastoje pružiti informacije koje će pomoći donošenje odluke o terminu ponovnog otvaranja škola, zemlje pripremiti za njega i usmjeriti cijeli postupak, a sve u skladu redovnog planiranja u oblastima javnog zdravstva i obrazovanja. Pri tome obavezno treba voditi računa i o kontekstualnim faktorima i stalno se prilagođavati istima kako bi se odgovorilo na lokalne okolnosti i obrazovne, zdravstvene i sigurnosne potrebe svakog djeteta.

Zašto ponovo otvoriti škole

Prekid nastave može imati ozbiljne posljedice po sposobnost djece da uče. Što duže društveno marginalizovana djeca odsustvuju iz škola, to su veće šanse da se neće vratiti u njih. Za djecu iz siromašnijih domaćinstava je svakako pet puta vjerovatnije da će prekinuti školovanje već u osnovnoj školi nego što je to slučaj s bogatijom djecom. Nepohađanje nastave također povećava rizik maloljetničkih trudnoća, seksualnog iskorištavanja, ranog stupanja u brak, nasilja i drugih prijetnji. Pored toga, duži period obustave rada škola utiče i na pružanje drugih osnovnih usluga, kao što su imunizacija, posluživanje užina, zaštita mentalnog zdravlja i psihosocijalna podrška a nedostatak interakcije s vršnjacima i narušavanje rutine mogu izazvati i stres i anksioznost. Pobrajana negativna dejstva će biti znatno izraženija kod djece iz ugroženih kategorija, kao što su djeca koja žive u zemljama pogođenim sukobima i drugim dugotrajnim krizama, migranti, prisilno raseljena djeca, djeca iz manjinskih grupa, djeca s invaliditetom i djeca smještena u različitim ustanovama. Ponovno otvaranje škola se mora izvršiti na siguran način i biti u skladu s opštim medicinskim odgovorom date zemlje na COVID-19, uz poduzimanje svih razumnih mjera zaštite učenika, studenata, nastavnika, drugog osoblja, te članova njihovih porodica.

Kada, gdje i koje škole ponovo otvoriti

Pri odlučivanju o terminu ponovnog otvaranja škola treba se voditi najboljim interesima djece i zaštite zdravlja stanovništva, te služiti procjenom koristi i rizika koje to podrazumijeva, kao i činjenicama u horizontalnom i kontekstualnom smislu, uključujući sve socioekonomske i faktore koji se tiču obrazovanja i javnog zdravlja. Ta analiza će se pokazati korisnom i kod utvrđivanja prioriternih mjera za ublažavanje rizika. Odluke treba donositi u saradnji s nižim nivoima uprave i na taj način osigurati da se sve radnje koje budu poduzimane zasnivaju na analizi uslova u datoj lokalnoj sredini.

Odluke o ponovnom otvaranju škola će iziskivati da zemlje što ekspeditivnije pribave osnovne informacije o tome kako se škole, nastavnici, učenici, studenti i zajednice nose s obustavom njihovog rada i pandemijom uopšte. Takve informacije je moguće prikupiti kroz brzinsko anketiranje lokalnih vlasti, nastavnika, učenika, studenata i roditelja. Osobe nadležne za donošenje odluka potom moraju izvršiti procjenu toga na koji način se u svakom pojedinačnom kontekstu može doprinjeti učenju i blagostanju (naročito razmatrajući prednosti klasične nastave u odnosu na učenje na daljinu) i iste zaštititi od faktora rizika koje sa sobom nosi ponovno otvaranje škola, imajući u vidu da rizici širenja zaraze koji se vezuju uz pohađanje nastave nisu potvrđeni.

- Koliko presudna je klasična nastava za ostvarenje ishoda učenja (u smislu pružanja obrazovnih temelja, prijenosa znanja, digitalnih aspekata i u odnosu na određena zanimanja), ako se uvažavaju elementi poput značaja direktne interakcije s nastavnicima za učenje zasnovano na igri i razvoj osnovnih vještina kod djece mlađeg uzrasta?
- U kojoj mjeri je dostupno kvalitetno učenje na daljinu (sa stanovišta ishoda učenja, različitih starosnih grupa i ugroženih kategorija učenika i studenata)?
- Koliko dugo je moguće održati učenje na daljinu kakvo se trenutno primjenjuje, uključujući rezultate učenja i socioemocionalno blagostanje, s obzirom na pritisak koji stavlja na staratelje i druge kontekstualne faktore?
- Da li staratelji raspoložu odgovarajućim softverskim alatima za zaštitu djece od zlostavljanja i rodnog nasilja putem interneta kada koriste mrežne platforme za učenje?
- U kojoj mjeri pandemija i odgovori na pandemiju utiču na 'presudne' tačke prelaska na obrazovnom putu (spremnost za školu, završavanje osnovnog i prelazak na srednje, odnosno završavanje srednjeg i prelazak na visoko obrazovanje)?
- U kojoj mjeri su nastavnici i obrazovne vlasti spremni da izvrše prilagođavanje različitih administrativnih i pristupa učenju? Da li su u mogućnosti i spremni primijeniti mjere sprječavanja i kontrole zaraze?
- Da li je evidentirano prisustvo rizika koji se vezuju uz zaštitu djece koja ne pohađaju školu, kao što je povećan rizik nasilja u porodici ili seksualnog zlostavljanja dječaka i djevojčica?
- Da li obustava rada škola dovodi u pitanje pružanje drugih pomoćnih usluga, kao što su aktivnosti koje se tiču zdravlja i ishrane?
- Koje društvene, ekonomske i implikacije u vezi s blagostanjem djece po njih ima to što ne pohađaju nastavu?
- U kojoj mjeri su škole u mogućnosti zaštititi radne postupke od eventualnih rizika, u smislu osiguravanja društvenog distanciranja (koliko velike su učionice kojima raspoložu u odnosu na broj učenika i studenata) i snabdijevanja vodom i sanitarnim sredstvima, te održavanja higijenski uslova i praksi?
- U kojoj mjeri je školska populacija eksponirana kategorijama visokog rizika poput starijih osoba i osoba s ranijim zdravstvenim smetnjama? Ukoliko se radi o značajnom procentu, da li je moguće poduzeti zadovoljavajuće mjere za ublažavanje stanja?
- Na koji način školska populacija putuje do i iz škola?
- Koji faktori rizika se mogu vezati uz zajednicu u smislu epidemioloških uslova, zdravstvenog stanja stanovništva i kapaciteta zdravstvenog sistema, gustine naseljenosti i poštivanja društvenog distanciranja i dobrih higijenskih praksi?

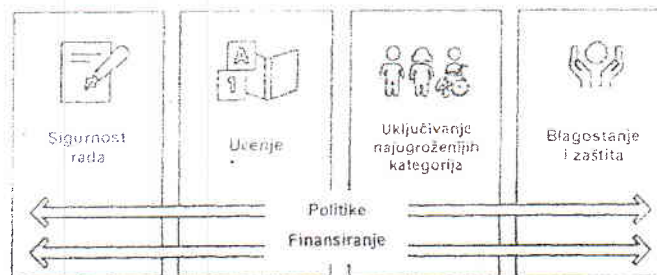

Analiziranje koristi i rizika u datom kontekstu omogućava da se odredi redosljed prioriternih škola (ili komponenti škola) za otvaranje, utvrde prioriternne mjere za smanjivanje rizika u školama i zajednicama, te oblasti na koje treba staviti naglasak kod učenja na daljinu.

Na koji način izvršiti ponovno otvaranje škola

Kod odabira škola koje će biti ponovo otvorene, procjenu njihove spremnosti i izradu planova treba zasnovati na šest ključnih dimenzija, tačnije: političkama djelovanja, finansijskim sredstvima, sigurnosti rada, učenju, mogućnosti uključivanja najugroženijih kategorija i blagostanju/zaštiti. Politike djelovanja i finansijska sredstva zajedno određuju da li je riječ o okruženju koje može podržati svaku od preostalih dimenzija.

Vođenje računa o kontekstualnim faktorima i stalno prilagođavanje istima će biti od presudnog značaja da bi se odgovorilo na lokalne okolnosti i potrebe date zajednice, naročito tamo gdje postoje više osnova za ugroženost (kao što su gusto naseljena područja, sredine s lošim vodosnabdijevanjem, područja pogođena sukobima, i sl.). Sve analize treba vršiti u odnosu na stanje prije izbijanja pandemije, uz uvažavanje kako trenutnih ograničenja koja nameće nedostatak resursa tako i trenutnih ciljeva da se

unaprijede uslovi za rad i učenje. Odabrani način reagovanja treba služiti kao katalizator poboljšanja ishoda učenja, povećanja jednakog pristupa obrazovanju i unapređenja zaštite, zdravlja i sigurnosti djece.

Prije ponovnog otvaranja škola	U sklopu ponovnog otvaranja škola	Po ponovnom otvaranju škola
<p>Utvrđiti glavne politike djelovanja, postupke i finansijske planove koji su potrebni da bi se unaprijedilo školovanje, s naglaskom na sigurnosti rada, uključujući jačanje praksi učenja na daljinu.</p>	<p>Usvojiti proaktivne pristupe reintegriranju marginalizovane i djece koja ne pohađaju škole. Ulagati u snabdijevanje vodom i sanitarnim sredstvima, te osiguravanje higijenskih uslova kako bi se umanjili rizici i potencirati vidove nastave koji omogućavaju nadoknadu izgubljenih časova.</p>	<p>Aktivno pratiti zdravstvene pokazatelje, uključujući i blagostanje i zaštitu. Ojačati pedagoške aspekte, prilagoditi učenje na daljinu da se može izvoditi u kombinaciji s klasičnom nastavom, uključujući edukaciju o prijenosu i sprečavanju zaraza.</p>

Dati jasna uputstva na nivou zemlje s parametrima za donošenje odluka o otvaranju škola. Može se pokazati neophodnim postupeno vršiti otvaranje škola, počevši od područja s najnižim stopama širenja zaraze i najmanjim lokalizovanim rizikom.

Otvaranje škola je i u smislu trajanja moguće izvršiti u nekoliko faza tako što bi se, na primjer, u početku nastava odvijala samo nekoliko dana u sedmici ili samo za određene razrede, odnosno nivoe obrazovanja. Javne politike zemlje bi trebale davati jasna uputstva za provođenje procjena i donošenje odluka na nižim nivoima uprave.

Izraditi jasne i razumljive protokole za fizičko distanciranje, uključujući zabranu aktivnosti koje podrazumijevaju okupljanje većih grupa pojedinaca, jasno otpočinjane i završavanje školskog dana, kao i posluživanja užina, izvođenje časova u privremenim prostorijama ili vani, te uvođenje više smjena da se smanji veličina odjeljenja.

Uspostaviti detaljne higijenske protokole, uključujući pranje ruku, pravila ponašanja kod respiratornih tegoba, upotrebu zaštitne opreme, postupke čišćenja prostorija i sigurne pripreme hrane.

Revidirati politike koje se tiču kadrova i dolazaka na posao u dogovoru sa sindikatima prosvjetnih radnika da bi se ispoštovalo pravo na bolovanje i pomoglo učenje na daljinu, odnosno kombinacija učenja na daljinu i klasične nastave.

Politike djelovanja bi trebale štiti osoblje, nastavnike, učenike i studente koji na osnovu godina ili ranijih zdravstvenih smetnji spadaju u rizicnu kategoriju i podrazumijevati planove za angažovanje zamjenskih nastavnika i produžetak prakse učenja na daljinu za učenike i studente koji nisu u mogućnosti dolaziti na časove, u najvećoj mogućoj mjeri se prilagođavajući ličnim okolnostima svih pojedinaca.

Obrazovne vlasti trebaju ojačati mehanizme komunikacije i koordinacije kako bi unaprijedile dijalog na lokalnom nivou i interakciju sa zajednicama, roditeljima i djecom po pitanju obrazovanja.

Povećati postotak škola koje raspolažu čistom vodom, pultovima za pranje ruku, sredstvima za čišćenje i, gdje god je moguće, uspostaviti ili uvesti više zasebnih toaleta za dječake i djevojčice, uključujući osiguravanje uslova za menstrualnu higijenu.

Provesti obuku administrativnog osoblja i nastavnika iz primjene fizičkog distanciranja i školskih higijenskih praksi, te po potrebi povećati broj osoblja. Također je potrebno obučiti osobe zadužene za čišćenje prostorija kako vršiti dezinfekovanje i snabdijeti ih opremom za ličnu zaštitu u mjeri u kojoj je to moguće.

Rukovodstvima škola dati jasna uputstva da uspostave postupke za slučaj da se neko od učenika, studenata ili nastavnika razboli. Ta uputstva bi trebala uključivati praćenje zdravstvenog stanja učenika, studenata i nastavnika, održavanje redovnih kontakata s nadležnim zdravstvenim organima i ažuriranje planova za vanredne situacije i lista relevantnih kontakata.

Škole bi trebale obezbijediti i prostorije za privremeno odvajanje oboljelih učenika, studenata i osoblja bez stvaranja stigme. O svim uvedenim postupcima treba obavijestiti osoblje, roditelje, učenike i studente, te oboljelim učenicima, studentima i zaposlenicima savjetovati da ostanu kod kuće.

Uspostaviti model za donošenje odluka o ponovnom zatvaranju i ponovnom otvaranju škola ukoliko bi došlo do naglog širenja zaraze u datoj zajednici.

Isticati značaj promjene ponašanja u smislu češćeg i detaljnijeg čišćenja i dezinfekcije i unaprijediti prakse zbrinjavanja otpada.

Prije ponovnog otvaranja škola

U školu ponovnog otvaranja škola

Iznaci finansijska sredstva za odgovor na trenutno stanje i oporavak od međa koja će biti iskoristena za snabdijevanje vodom i sanitarnim sredstvima, te osiguravanje higijenskih uslova u školama. Prioritet davati troškovima detaljnog čišćenja i dezinfikovanja škola i realizaciji planova za vanredne situacije i nabavku zaliha.

Iskoristiti odgovor na stanje izazvano virusom COVID-19 kao priliku da se ponovo razmotre politike o korištenju školskih prostorija u vanrednim uslovima (kao skloništa, isturenih ambulanti, prostorija za karantinski smještaj i slično).

Pružiti podršku i obuku nastavnima i rukovodstvu škola u vezi sa učenjem na daljinu i načinima kako pomoći učenicima i studentima u vrijeme kada škole ne rade. Ovo može uključivati uspostavu grupa za učenje s vršnjacima na mobilnim platformama ili dopunu kredita za kontaktiranje roditelja.

Izraditi alternativne akademske kalendare zasnovano na mogućim promjenama zdravstvene situacije i uzimajući u obzir moguće modalitete učenja na daljinu.

Procijeniti posjednice po privatne škole razmotriti moguće odgovore, uključujući i širenje ponude javnog školstva, korištenje javnog budžeta za podršku privatnim školama i druge odgovarajuće mjere.

Osigurati stalnu i pravovremenu isplatu plata nastavnicima, s posebnim naglaskom na one čiji ugovori ne garantuju zaposlenje, kako bi se spriječio smanjenje učinkovitosti i promovisalo blagostanje.

Promovisati higijenske prakse na svim nivoima i među svim zaposlenicima školskog sistema, s naglaskom na pranje ruku i pravilna ponašanja kod respiratornih tegoba.

Revidirati politike i uslove za upis u pravcu ostvarivanja univerzalnog obrazovanja kroz otklanjanje prepreka i spuštanje kriterija za upis.

Uspostaviti ili ažurirati standarde ekvivalencije i službenog priznavanja alternativnih vidove učenja.

Osposobiti nastavnike da se nose kako s nadoknadom nastave tako i s problematikom mentalnog zdravlja i psihosocijalnih potreba učenika i studenata. Obuka bi posebno trebala poslužiti za unapređenje sposobnosti nastavnika da opismene učenike, nauče ih vršiti osnovne računске radnje i zadovolje njihove socijemoćionalne potrebe, naročito u školama s većim procentom učenika iz rizičnih kategorija.

Nastavnike treba obučiti da prepoznaju kognitivne i promjene u ponašanju koje su svojstvene određenim uzrastima i da učenicima i studentima pruže podršku primjerenu njihovim godinama.

Provesti opsežne programe nadoknade u svrhu ublažavanja propusta u učenju i sprečavanja naglog porasta razlika u učenju koje su se mogle javiti po zatvaranju škola, s naglaskom na opisivanje javljanju učenika osnovnih škola i razvijanju njihovih sposobnosti za vršenje osnovnih računskih radnji, te na omogućavanju pristupa za djecu s invaliditetom.

Uoporedo s tim se mogu primjenjivati i metodi ubrzane nastave za potrebe integrisanja djece koja su prethodno bila isključena iz škola, odnosno djece koja su prerasla svoje generacije.

Unaprijediti zaštitu mentalnog zdravlja i pružanje psihosocijalne podrške kako bi se osvojila stigma/diskriminacija i djeci i njihovim porodicama pomoglo da se nose sa stalnom neizvjesnošću koju nosi pandemija.

Provesti procjenu rizika među nastavnicima i ostalim osobljem (uzimajući u obzir njihovu starost, hronične bolesti i druge faktore rizika) a potom u fazama omogućavati njihov povratak u škole.

Ponovo uspostaviti redovno i sigurno pružanje osnovnih usluga. Ovo uključuje, između ostalog, osnovnu ishranu, tzv. WASH (usluge snabdijevanja vodom i sanitarnim sredstvima, osiguravanja higijenskih uslova, čišćenja prostorija i zbrinjavanja otpada) i druge usluge koje doprinose zdravlju poput kampanja vakcinacije, upućivanja učenika stručnim licima (kada je narušeno njihovo mentalno zdravlje, kad im treba psihosocijalna pomoć, ako su izloženi rodnom nasilju, zlostavljanju i slično), te specijalističke usluge za djecu s invaliditetom.

Ohrabrivati korištenje dezinfekcijskih sredstava za ruke i tamo gdje to preporučuju državne vlasti, podržavati značaj ispravnog nošenja platnenih maski. Informacije u vezi s higijenom bi trebale biti postavljene za sve i dostupne svima, uključujući upotrebu manjinskih jezika, brajovog pisma i jezika primjerenog djetjem uzrastu.

Povećati ulaganja u učenje na daljinu u svrhu: (1) pripreme za svako eventualno buduće zatvaranje škola; (2) unapređenje predavanja i učenja tamo gdje škole ostanu zatvorene; i (3) zamjene dijela časova klasične nastave učenjem na daljinu tamo gdje škole rade samo dio radnog vremena, odnosno prema rasporedu časova koji je na drugi način prilagođen.

Povećati budžet za stručno osposobljavanje i usavršavanje i unapređenje kapaciteta nastavnika.

Razmotriti mogućnost ukidanja manje značajnih ispita, kao što su ispiti za prelazak u narednu fazu obrazovanja, i preusmjeravanje resursa kako bi se osiguralo da se ispiti od ključnog značaja, kao što su ispiti koji omogućavaju završavanje srednje škole ili upis na fakultet, realizuju na validan, pouzdan i jednakopravan način, uz dužno poštovanje neophodne fizičke distance i drugih zdravstvenih uslova.

Razmotriti mogućnost odobravanja prelaska svih učenika i studenata u narednu fazu obrazovanja gdje god je to moguće i izvršiti procjenu nivoa znanja koji su stekli po zatvaranju škola kako bi se napor na nadoknadi propuštenog definisali u skladu s njim.

Primijeniti inovativne metode pružanja podrške nastavnicima, kao što je omogućavanje profesionalnog usavršavanja putem interneta i angažovanje instruktora ili tutora da bi se njihovi kapaciteti brže unaprijedili. Ovaj vid obuke, odnosno razvijanja vještina se može integrirati i u formalno stručno osposobljavanje i usavršavanje nastavnika prije otpočinjanja rada i tokom njega.

Davati jasne, precizne i tačne informacije o COVID-u 19, učiniti da se na strah i anksioznost gleda kao na normalne pojave i promovisati strategije staranja za sebe i to ne samo među učenicima, studentima i njihovim porodicama već i među nastavnicima i drugim školskim osobljem.

Razmotriti i unaprijediti sisteme za upućivanje na traženje stručne pomoći, naročito ozbiljnih slučajeva. Osigurati da su svi pružaoci usluga upoznati s drugim relevantnim službama, uključujući službe za pomoć žrtvama rodno nasilja i seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, kao i službe za zaštitu seksualnog i reproduktivnog zdravlja.

Škole koje ne raspolažu odgovarajućim službama trebaju unaprijediti sistem upućivanja učenika i studenata na traženje stručne pomoći, uključujući službe za zaštitu seksualnog i reproduktivnog zdravlja otvorene za sve i specijalizovane za rad s mladima.

Prije ponovnog otvaranja škola

U sklopu ponovnog otvaranja škola

Poslije ponovnog otvaranja škola

Uključivanje najugroženijih kategorija

Pružiti direktnu finansijsku pomoć za obrazovanje školama koje su najteže pogođene krizom u vidu, primjera radi, sredstava čija raspodjela će se vršiti na osnovu formule koja daje primat najugroženijim kategorijama. Mehanizmu za realizaciju mogu uključivati i dio djelu ličnih bespovratnih sredstava školama, odnosno (uslovni ili bezuslovni) prijenos potovinskih sredstava učenicima i studentima.

Prilagoditi politike o otvaranju škola i njihovu primjenu da se omogući la-ši pristup za ugrožene kategorije, kao što su djeca koja ranije nisu pohađala školu, raseljena/djeca migranti i djeca iz manjinskih grupa. Sve ključne informacije moraju se učiniti dostupnima različitim grupama kroz upotrebu odgovarajućih jezika, pristupačnih formata i prilagodavanje ovoj populaciji.

Poduzeti konkretne mjere da se umanje rizici po zaštitu djevojčica i drugih marginalizovanih grupa tokom njihovog odsustvovanja iz škola kroz povećano angažovanje zaječnice i unapređenje sistema za upućivanje stručnim licima.

Osloboditi učenike i studente od plaćanja školskih taksi i drugih troškova (nabavke školskih uniformi i slično) kad god je to moguće i otkloniti sve druge prepreke za upis kako bi se ostvarile najviše moguće stope ponovnog upisa.

Poduzeti konkretne mjere na pomaganju povratka djevojčica i djevojaka u škole kroz povećano angažovanje zajednice.

Kod raspodjele finansijskih sredstava primat davati zadovoljenju novonastalih potreba u smislu nadoknade i oporavka, naročito među učenicima i studentima u nepovoljnom položaju. Jedan od mogućih pristupa je i da se obustave ili privremeno revidiraju elementi finansiranja po glavi stanovnika koji zavise od učinka i na taj način osigura kontinuiran priliv sredstava i spriječi smanjenje doznačenih iznosa zbog lošijih rezultata ili podbacivanja planova.

Osigurati da su materijali/platforme za učenje, potrebne informacije, usluge i prostorije dostupne i osobama s invaliditetom. Sve informacije i komunikacija koje se tiču javnog zdravlja bi trebale biti dostupne u različitim i pristupačnim formatima, uključujući formate koji odgovaraju slijepim i slabovidnim, kao i osobama s oštećenjem sluha.

Izvršiti sve potrebne preinake da bi se osiguralo snabđivanje vodom, higijenskim sredstvima i sanitarnim uslugama. Potrebno je izraditi planove za nastavak pružanja pomoćnih usluga i u slučaju ponovnog zatvaranja škola.

Srodna uputstva

Ovaj okvir je moguće dopuniti informacijama iz nekoliko drugih izvora i instrumenata koji su već dostupni ili u pripremi. Popis tih izvora i instrumenata će biti redovno ažuriran.

WFP, FAO, UNICEF. *Mitigating the effects of the COVID-19 pandemic on food and nutrition of schoolchildren*. <https://www.wfp.org/publications/mitigating-effects-covid-19-pandemic-food-and-nutrition-schoolchildren>

Odgovor UNESCO-a na COVID-19 u oblasti obrazovanja – Sektor obrazovanja: Informacija br. 7.1. april, 2020. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

UN Special Rapporteur on the right to adequate housing, COVID-19 Guidance Note Protecting Residents of Informal Settlements. https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/04/guidance_note_-_informal_settlements_29march_2020_final3.pdf

Internet stranica s dokumentima Svjetske banke koji se odnose na obrazovanje u vrijeme pandemije izazvane virusom COVID-19: <https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2020/03/24/world-bank-education-and-covid-19>

Bibliografija

IASC. *Guidance on COVID-19 Prevention and Control in Schools*. <https://www.unicef.org/reports/key-messages-and-actions-coronavirus-disease-covid-19-prevention-and-control-schools>

Ujedinjene nacije. *Policy Brief: The Impact of COVID-19 on children* 15.04.2020. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_on_covid_impact_on_children_16_april_2020.pdf

Svjetska banka. *We should avoid flattening the curve in education - Possible scenarios for learning loss during the school lockdowns*. https://blogs.worldbank.org/education/we-should-avoid-flattening-curve-education-possible-scenarios-learning-loss-during-school?CID=WBW_AI_BlogNotification_EN_EXT1

Svjetska banka. *The COVID-19 Pandemic: Shocks to Education and Responses, Draft Paper*.

Svjetska zdravstvena organizacija. *Considerations in adjusting public health and social measures in the context of COVID-19 Interim guidance*. 16.04.2020. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331773/WHO-2019-nCoV-Adjusting_PH_measures-2020.1-eng.pdf

Svjetska zdravstvena organizacija. *Non-pharmaceutical public health measures for mitigating the risk and impact of epidemic and pandemic influenza* 2019. https://www.who.int/influenza/publications/public_health_measures/publication/en/

Svjetska zdravstvena organizacija. *Reducing transmission of pandemic (H1N1) 2009 in school settings*. https://www.who.int/csr/resources/publications/reducing_transmission_h1n1_2009.pdf